

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРКАСЬКОЇ
ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

СУЧАСНО, ТВОРЧО, КОМПЕТЕНТНО

**Інформаційний збірник матеріалів
з досвіду діяльності Черкаського ОШОПП
щодо підвищення якості післядипломної
педагогічної освіти**

**Черкаси
2012**

РОЗДІЛ 7. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Станом на 01.06.2012 року науково-педагогічними працівниками Черкаського ОПОПП здійснюється науково-методичний супровід дослідно-експериментальної роботи, яка здійснюється у 73 навчальних закладах області:

всеукраїнського рівня: 31 експериментальний навчальний заклад; 16 напрямів дослідження;

регіонального рівня: 42 експериментальних навчальних заклади; 8 напрямів дослідження.

Протягом 2011 року успішно завершена дослідно-експериментальна робота з різних питань освітньої діяльності на базі 21 навчального закладу області.

Крім цього, відповідно до наказу Головного управління освіти і науки Черкаської облдержадміністрації від 07.09.2011 №507 у 69 навчальних закладах області розпочато реалізацію регіонального дослідницького освітнього проекту «Організаційний механізм упровадження інноваційних технологій та здійснення психолого-педагогічної підготовленості вчителів з освітніх вимірювань».

У I півріччі 2012 року навчальні заклади Черкащини, що здійснюють дослідно-експериментальну роботу всеукраїнського рівня, успішно прозвітувались про результати, отримані на різних етапах експерименту, перед Комісією з інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Так, на другому (концептуально-діагностичному) етапі дослідно-експериментальної роботи на базі *Смілянського навчально-виховного комплексу „ЗОШ I ступенів - гімназія ім. В.Т. Сенатора” Смілянської міської ради Черкаської області* відповідно до Програми дослідно-експериментальної роботи вирішені такі основні завдання:

- розробка теоретико-концептуальних засад дослідно-експериментальної роботи щодо створення психолого-педагогічних умов самореалізації учнів загальноосвітніх навчальних закладів;

- визначення критеріїв, показників та рівнів створення психолого-педагогічних умов самореалізації гімназистів; здійснення діагностики педагогічної компетентності адміністрації та педагогічних працівників гімназії з проблеми дослідження;

- проведення діагностики самоприйняття та самопрогнозування гімназистів;

- визначення умов забезпечення методичного супроводу процесу самоприйняття та самопрогнозування гімназистів;

- розробка функціонально-прогностичної моделі самореалізації гімназистів та моделі школи самореалізації;

- розробка та узгодження планів і програм спільної діяльності суб'єктів дослідно-експериментальної роботи.

Для реалізації поставлених завдань розроблено та узгоджено плани та програми спільної діяльності суб'єктів дослідно-експериментальної роботи. Укладено угоди про співпрацю з Черкаським обласним інститутом післядипломної освіти педагогічних працівників, відділом освіти виконавчого комітету Смілянської міської ради, Смілянським міським будинком дитячої та юнацької творчості, Смілянською спортивною школою, громадськими об'єднаннями: культурно-просвітницьким центром „Світанкова зоря”, обласною благодійною організацією «Знати, щоб жити», «Українські козаки. Січ «Горішні плавні», Смілянськими редакціями міськрадіо, газети «Сміла», телекомпанії «Сміла - ТВ». Внаслідок організації співпраці підвищилась ефективність організації дослідно-експериментальної роботи у методичному напрямку та створенні умов для самореалізації учнів. Педагогам надавались методичні консультації, учні мали змогу самовизначитися з власними уподобаннями та спрогнозувати шляхи саморозвитку.

Проведено педагогічні читання «А.С. Макаренка про виховання відповідальності в колективі і через колектив» (жовтень 2010 р.), «В.О. Сухомлинський «Життя за принципами добра»» (лютий 2011 р.). У результаті заходів, що відбулися, науковці м. Києва, класні керівники гімназії, спираючись на ідеї А.С. Макаренка та В.О. Сухомлинського, розробили виховні системи роботи з класом.

У листопаді 2010 року на обласному науково-практичному семінарі «Самореалізація як духовно-практичний символ особистості» педагогічний колектив закладу поділився досвідом організації дослідно-експериментальної роботи і представив практичні рекомендації та методичний бюлетень щодо створення психолого-педагогічних умов для самореалізації учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Методичні рекомендації, програми самореалізації вчителя та учня в умовах загальноосвітнього навчального закладу розглядались на проблемному семінарі «Створення умов для самореалізації особистості вчителя та учня в умовах загальноосвітнього навчального закладу» у листопаді 2011 року. Розроблені методичні рекомендації для педагогічних працівників сприяють забезпеченню методичного супроводження процесу самоприйняття та самопрогнозування учнів.

З метою визначення рівня професійної компетентності педагогічного колективу та внесення змін до організації методичної роботи у навчальному закладі та відповідно до програми експериментального дослідження у квітні – травні 2011 року здійснено діагностику педагогічної компетентності адміністрації та педагогічних працівників НВК з проблем самореалізації учня. Психологічною службою гімназії розроблено анкету « Саморозвиток і процес самореалізації особистості» (на основі навчального посібника І.Д. Бега «Психологічні джерела виховної майстерності»), яка дала можливість вивчити рівень компетентності педагогів з питання самореалізації особистості. Високий рівень компетентності демонструють 5 % педагогів, вище середнього – 27 %; середній рівень – 63 %, нижче

середнього – 4 %; низький – 1%. Для вивчення підготовленості до діяльності, спрямованості, організованості, активності педагогічного колективу проведено тестування за тестом «Пульсар (автор Л.Г. Потчебут)». Результати тесту показали, що колектив гімназії досить зрілий, здатний виконувати поставлені завдання.

Розроблено систему моніторингу освітнього середовища, яка відображається у психолого-педагогічних портретах класу та учня.

Вмотивованість, готовність та здатність до самореалізації учнів проявляється через такі механізми як самосприйняття та самопрогнозування. Сформованість названих механізмів досліджувалась за методиками «Вибір», «Оцінна шкала прояву суспільних і моральних якостей підлітків і старшокласників» (за І.Д. Бехом), «Чи любите ви себе (за Ю.В. Лівшицем)».

Для засвоєння учнями зразків соціальної поведінки у освітньому процесі навчального закладу широко використовується проектна технологія, яка дає змогу у практичній діяльності сконструювати моделі співпраці та кооперації у різних сферах людської життєдіяльності. Так, протягом 2011-2012 років учнями гімназії було розроблено та реалізовано такі учнівські проекти: «Сміла козацька», «Шкільна артгалерея», «Добро починається з тебе», «Квіти біля школи», «Яблуко з шкільного саду».

Кінцевим результатом концептуально-діагностичного етапу стала розробка теоретико-концептуальних засад дослідно-експериментальної роботи щодо створення психолого-педагогічних умов самореалізації учнів загальноосвітніх навчальних закладів, функціонально-прогностичної моделі самореалізації учнів та моделі школи самореалізації особистості.

У теоретико-концептуальних засадах дослідно-експериментальної роботи визначено теоретико-методологічну основу, науково-педагогічні принципи, технологію створення психолого-педагогічних умов самореалізації учнів загальноосвітніх навчальних закладів та умов моделювання освітнього середовища, що сприяє самореалізації особистості.

До науково - педагогічних принципів створення психолого-педагогічних умов самореалізації учнів загальноосвітніх навчальних закладів належать: принцип науковості; системності; природовідповідності, послідовності, гуманізму, діяльності, ціннісно-цільової сутності пізнання, інтегративності, суб'єкт – суб'єктної сутності освітньої діяльності, цілеспрямованого створення емоційно збагачених виховних ситуацій, особистісно розвиваючого спілкування, використання співпереживання як психологічного механізму у вихованні особистості. Розуміння і врахування емоційного стану іншої людини; систематичного аналізу вихованцем власних і чужих вчинків, суб'єктності – сприяє формуванню та збагаченню її суб'єктного досвіду.

Визначено технології створення психолого-педагогічних умов самореалізації учнів загальноосвітніх навчальних закладів:

- теоретичний аналіз наукової психолого-педагогічної та методичної літератури, світового та вітчизняного досвіду створення умов для розвитку особистості, налаштованої на самореалізацію та здатної до неї;

- апробація моделей навчально-виховного процесу, спрямованого на створення умов для самореалізації особистості;
- психолого - педагогічний аналіз змін рівня сформованості системи морально- духовних цінностей та здатності до самореалізації;
- використання в освітньому процесі проектної технології, технології колективної творчої справи, технології створення ситуації успіху.

Серед умов моделювання освітнього середовища, що сприяє самореалізації особистості, визначено психолого-педагогічний супровід розвитку особистості, громадську активність (виховна та освітня взаємодія з родинами, громадськістю), психологізацію учасників освітнього процесу, відкритість і мобільність (готовність до сприйняття нових ідей, досвіду та здатність до змін), вільну орієнтацію у виборі перспектив власного розвитку, створення системи позаурочних справ, що сприяють розвитку особистості.

Функціонально-прогностична модель самореалізації учня базується на педагогіці життєтворчості та системі цінностей (комплексі ціннісних ставлень). Вона включає в себе комплекс смисложиттєвих орієнтацій відносно пізнання сутності особистості як суб'єкта життєдіяльності, своєї життєстверджувальної функції, міжособистісної взаємодії з іншими людьми, діяльності в усіх її видах і формах. Ґрунтуючись на висновках аналізу літератури, відносимо до комплексу смисложиттєвих орієнтацій пізнання сутності особистості як передумову її формування три групи. Перша група включає в себе самоідентифікацію, самооцінку, самосвідомість; друга – вміння володіти собою, здатність до творчого перетворення себе, третя група - ціннісні орієнтації, національні, громадянські, особисті, сімейні.

Функціонально-прогностична модель самореалізації учнів як очікуваний результат упровадження особистісно орієнтованої технології буде означати виховання людей із сформованою системою цінностей (ціннісних ставлень), готових і здатних до самореалізації, комунікації, соціальної адаптації; творчих особистостей, з розвиненою культурою самопрояву, рефлексивними здібностями, здатних до творчого перетворення себе.

На виконання Програми дослідно-експериментальної роботи з теми «Психолого-педагогічні умови самореалізації учнів загальноосвітнього навчального закладу» створено модель школи самореалізації учня. Вона передбачає визначення діяльності педагога й учня у їх взаємодії, тобто проектування особистісної розвивальної взаємодії, яка проявляється у соціальному, психолого-педагогічному, особистісному напрямках.

Головною метою моделі школи самореалізації особистості учня є створення обґрунтованої системи параметрів стану об'єкта педагогічного управління, даних у динаміці, з урахуванням факторів, що регулюють та впливають на саморегуляцію, самовизначення, самореалізацію та самоактуалізацію учня та набуттю ним провідних компетенцій у різних сферах життя:

На основі аналізу різних підходів до розв'язання проблеми самореалізації особистості визначено низку ключових компетенцій відповідно до основних сфер людської життєдіяльності: компетенції у

пізнавальній сфері, компетенції у мотиваційній сфері, компетенції у емоційно-вольовій сфері, компетенції у сфері спілкування і поведінки, компетенції, пов'язані зі ставленням до самого себе, компетенції профільного спрямування. Вказані компетенції можна розглядати як критерії рівнів умотивованості, готовності та здатності учнів до самореалізації. Їх виділено три: когнітивний, емоційно-ціннісний, діяльнісний.

На III (формульвальний) етап (вересень 2012 р.- червень 2014 р.) педагогічний колектив гімназії поставив перед собою завдання:

- забезпечити експериментальне впровадження та внести корективи і доповнення у розроблені моделі: функціонально-прогностичну модель самореалізації учнів, модель школи самореалізації особистості;
- розробити навчально-методичні посібники для керівників загальноосвітніх навчальних закладів «Моделювання школи самореалізації учня», «Особистісно орієнтований підхід у процесі самореалізації учня»;
- розробити схему науково-методичного забезпечення психолого-педагогічного супроводу процесу самовиховання учнів;
- дослідити вплив психолого-педагогічних умов на формування морального "Я – образу" особистості учнів у навчальній, позакласній, позашкільній діяльності та у їх взаємодії;
- дослідити технології створення умов для особистих досягнень учнів відповідно до їхніх потенційних можливостей;
- практично апробувати та скоригувати використання методів самореалізації учнів: методу проектування особистісних досягнень та методу продуктивної самореалізації;
- апробувати технології: технологію інституту учнівського консультування як одну із умов самореалізації учнів; технологію теоретико-інформаційної обізнаності учасників педагогічного процесу; технологію комплексної психолого-педагогічної діагностики, технологію корекції та конструювання завдань навчального закладу та психолого-педагогічних задач особистісного розвитку учнів; технологію реалізації особистісного потенціалу учня в умовах навчально-виховного процесу;
- організувати роботу консультаційного пункту «Сам для себе»;
- розробити програму спостереження та корекції самовиховання учнів;
- здійснити поточний моніторинг самовиховання та самореалізації учнів, розробити методику та інструментарій моніторингу;
- опублікувати матеріали експериментальної роботи формульвального етапу у фаховій пресі.

На базі *Скородистицької загальноосвітньої школи I-II ступенів Чорнобайвської районної ради Черкаської області* завершився III формульвальний етап дослідно-експериментальної роботи з реалізації моделі Школи життєтворчості.

Завданнями експерименту було передбачено впровадження функціонально-прогностичної моделі «Школа життєтворчості»; апробацію функціонально-прогностичної моделі «Школа життєтворчості»; здійснення поточного моніторингу рівня розвитку життєтворчих компетентностей учнів;

удосконалення і модернізацію виховної системи школи з виховання в учнів життєтворчих компетентностей; створення портфоліо обдарованих дітей; здійснення інформаційно-методичного супроводження експерименту; розробка рекомендацій вчителям, батькам щодо реалізації педагогічної ідеї «Школа життєтворчості»; створення системи управління навчального закладу «Школа життєтворчості»; створення методичних розробок, авторських програм в межах дослідження; проведення науково-практичного семінару «Проектування та практичне забезпечення компетентісно спрямованого інноваційного розвитку навчального закладу «Школа життєтворчості»; авторська розробка Положення про загальноосвітній навчальний заклад «Школа життєтворчості».

Протягом 2011 – 2012 навчального року проведено апробацію функціонально-прогностичної моделі «Школа життєтворчості», усі компоненти якої сформовані таким чином, що ставлять завдання і дозволяють залучити до навчально-виховного процесу всіх його учасників: вчителів, учнів, батьків. Складові моделі охоплюють всі сфери, які необхідні для гармонійного розвитку особистості, функціонування і подальшого вдосконалення інноваційного навчального закладу. Модель є відкритою системою, тобто дає можливість подальшого розвитку будь-якого напрямку діяльності. Модель відображає впровадження інноваційних освітніх технологій, які дозволяють педагогу більш спрямовано працювати над розвитком здібностей учнів, систему діагностики розвитку їх здібностей, систему індивідуалізації освітнього процесу в школі, технологію підтримки обдарованих дітей .

Результати апробації свідчать про те, що створена модель є продуктивною; вона допомагає учням в оволодінні технологіями життєтворчості, створює умови для розкриття потенціалу самопізнання, самооцінки, самореалізації, саморегуляції, самоконтролю, інтеграції в соціокультурний простір.

Модель демонструє свою дієвість: **на соціальному рівні** - посилення зв'язків із соціальними структурами, що здатні сприяти формуванню соціальної компетентності учнів, їх залучення до суспільно значущої діяльності, активізація соціальних проєктів; **на дидактичному рівні** – удосконалення навчально-виховного процесу з урахуванням ідей компетентісно орієнтованого навчання, оновлення змісту освіти, відпрацювання здоров'язбережувальних технологій навчання; **на управлінському рівні** – удосконалення системи моніторингу якості освіти у напрямі відстеження рівня сформованості ключових компетентностей учнів; **на професійному рівні** – підвищення професійної компетентності вчителя, удосконалення самоосвітньої діяльності педагогів.

З метою реалізації завдань експерименту в зміст розробленої моделі вносились корективи та доповнення, поглиблювались та удосконалювались методи та прийоми формування життєвих компетенцій учнів, уточнювались критерії педагогічної оцінки рівнів сформованості життєтворчої компетентності учнів, розроблялись моделі, схеми, рекомендації, поради з

означеної проблеми. З метою модернізації освітнього процесу на засадах гуманізму і демократії, формування активного, самостійного, творчого мислення в учнів продовжено впровадження триад (3 заняття по 30 хв.) у навчально-виховний процес навчального закладу. Аналіз результативності впровадження вищезазначеної системи роботи показав, що вона сприяє розвитку в учнів умінь спостерігати, проводити аналогії, встановлювати закономірності, стимулює розвиток самостійного творчого мислення, тобто робить процес засвоєння інформації більш глибоким і свідомим.

Застосування системи роботи (за тріадами) дає можливість створити умови, які зменшують щоденне навчальне і психологічне навантаження на учня: кожен готує і вчить не 6 або 7 предметів, а- 3. Моніторинг, проведений психологічною службою, а також дані медичного огляду підтверджують, що це дозволяє зберегти здоров'я учнів і дає можливість «зануритись» у предмет, що позитивно впливає на якість засвоєння матеріалу.

Показники якості знань учнів містять в собі рівень розвитку пізнавальної сфери учня, рівень розвитку інтелектуальних вмінь, рівень дослідницьких проєктів, участь в олімпіадах, конкурсах, конференціях, освітні досягнення. Результати моніторингу свідчать, що завдяки впровадженню триад у школі II ступеня в 2010 – 2011 навчальному році показники якості знань учнів підвищились на 8 % у порівнянні з 2009 – 2010 навчальним роком.

Підвищенню рівня готовності педагогів до формування в учнів життєтворчих компетентностей сприяла чітко налагоджена система методичної роботи. Протягом звітного періоду проведено педагогічні ради: «Самоосвіта вчителя – шлях до професійної майстерності» (25.10.2011), «Самоврядування в школі життєтворчості, як засіб розвитку життєтворчих компетенцій учня» (04.01.2012), «Використання проєктних та інших інноваційних технологій з метою формування ключових компетенцій учнів школи життєтворчості» (15.03. 2012).

Результативно і змістовно проведено на базі закладу такі:

- **науково-практичні конференції:** «Адитивна поведінка підлітків: причини виникнення й шляхи психолого-педагогічних розв'язків» (26.04.2012), «Поєднання організаційно-педагогічної, родинно-сімейної, національно-культурної, просвітницької діяльності вчителів, батьків, учнів» (29.09.2011); психолого-педагогічні семінари: «Про культуру етичних відносин учнів», «Етичні взаємини вчителя та учня як засіб впливу на особистість», «Організація роботи психолого-педагогічної служби для батьків» (29.09.2011), «Розвиток мотиваційної сфери школярів як фактор індивідуального успіху» (24.11.2011), «Розвиток творчих здібностей вчителів» (23.02.2012), «Диференціація навчально-виховного процесу», «Роль факультативних та індивідуальних занять у навчально-виховному процесі», «Виховний та розвивальний потенціал інтерактивної технології навчання» (12.03.2012); засідання методичної ради: «Використання

традиційних і нетрадиційних форм методичної роботи з формування компетентності учнів», «Урок-тріада: формула перебудови»;

- **засідання методичних об'єднань:** «Проблема формування духовної культури учнів. Шляхи її розв'язання», «Сучасні методи організації позаурочної діяльності учнів у сфері мистецтва», «Наповнення змісту навчально-виховної роботи культурно-історичними надбаннями українського народу», «Сім'я і формування у дітей якостей громадянина, патріота», «Формування національної свідомості, патріотичних почуттів учнів засобами декоративно-прикладного мистецтва», «Шляхи відродження національних традицій, звичаїв, обрядів», «Морально-правове виховання в сільській школі» (протягом року) та зустрічі делегацій педагогічних працівників з обміну досвідом проведення уроків-тріад (18.01.2012 м. Київ), (12.03.2012 для вчителів району), (18.04.2012 для вчителів району).

Протягом звітного періоду досліджено вплив інноваційного змісту освіти, організації навчально-виховного процесу на формування життєвих компетентностей: ціннісно-сислової, загальнокультурної, навчально-пізнавальної, інформаційної, комунікативної, соціально-трудової, особистісного вдосконалення. Результати моніторингу вказують на зріст рівня сформованості всіх зазначених компетентностей протягом 2011 – 2012 років на 1-2 бали (з 3 до 5 балів), тобто з рівня спроможності формулювати ціль на основі проблеми до рівня знаходження способів вирішення проблеми і використання результатів для розв'язання різноманітних життєвих ситуацій. Особливо помітний ріст рівня сформованості навчально-пізнавальної, інформаційної компетенцій особистісного самовдосконалення.

Дуже важливим є створення єдиного простору для вдосконалення виховної системи «Крок за кроком до життєвої компетентності» на основі особистісного підходу.

Заступником директора з науково- методичної роботи спільно з класними керівниками та практичним психологом розроблено і впроваджено методичні рекомендації щодо підвищення рівня вихованості учнів. Підвищенню рівня вихованості сприяє розвиток і вдосконалення системи шкільного самоврядування, яке робить шкільне життя предметом творчості всіх його учасників. У 2011 – 2012 навчальному році колектив школи працював над вдосконаленням системи шкільного самоврядування, у результаті – підвищено роль та функції учнів у забезпеченні розвитку діяльній активності, покращено діючі моделі самоврядування в класних колективах. Розроблено Положення про перехідний вимпел «Кращий серед рівних». Шкільне самоврядування знаходиться в стані безперервного вдосконалення.

Спільно з учасниками навчально-виховного процесу розроблено авторський проект Положення про загальноосвітній навчальний заклад «Школа життєтворчості».

З метою підвищення ефективності процесу формування життєтворчих компетентностей учнів було визначено чинники, що впливають на результати навчально-виховного процесу: активізація діяльності учнів,

реалізація особистісно-орієнтованого, індивідуального та диференційованого підходів; залучення учнів до дослідницької та проектно-пошукової діяльності.

Психолого-педагогічною службою здійснено поточний моніторинг рівня розвитку життєтворчих компетентностей учнів. Матеріали діагностики результатів III формувального етапу експерименту засвідчили, що в учнів переважає: високий рівень розвитку життєтворчих компетентностей учнів – 38,2%; достатній рівень розвитку життєтворчих компетентностей учнів – 43,6%; середній рівень розвитку життєтворчих компетентностей учнів – 18,2%.

Створено портфоліо всіх учнів навчального закладу. Особливої уваги заслуговує робота з обдарованими дітьми. Педагогічний колектив закладу працює за авторською шкільною програмою «Обдаровані діти» та «Творча обдарованість».

Членами методичних об'єднань школи підготовлено такі методичні посібники:

розробка тижня хімії та авторські дидактичні ігри з теми «Хімія служить людині» (О. О. Загубинога); розробки занять театрального гуртка «Капітошка» (А. А. Поділа), гуртка «Вязання гачком» (С. М. Хандога); гуртка «Вишиванка» (В. М. Орда); занять краєзнавчо-пошукового гуртка «Всезнайко», «Історія школи в історії учнів та вчителів» (О. В. Шепель), опис досвіду «Танцює зразковий хореографічний колектив «Первоцвіт» (О. В. Руденко).

Педагогічним колективом упорядковано науково-методичну розробку «Урок – триада: формула перебудови», до якого входить 7 статей педагогічних працівників та 8 уроків - триад різної типології; методичні рекомендації для проведення уроків-триад з інтегрованого курсу «Світова література та світова культура» ч. II (Ю. С. Степаненко); «Інтегральні технології викладання біології в умовах уроків-триад» (О. О. Загубинога).

Результати дослідно-експериментальної роботи представлено на обласній виставці «Освіта Черкащини» у квітні 2012 року.

Помітне зростання ефективності процесу формування компетентної особистості учнів стало можливим завдяки запровадженню у виховну систему школи «Крок за кроком до життєвої компетентності» індивідуальних, навчально-виховних, дослідницьких та пошукових проєктів, очних та заочних екскурсій по рідному краю, Україні; виставок учнівських робіт, майстер-класів вчителів, предметних тижнів.

Забезпеченню ефективності розвитку життєтворчих компетентностей учнів сприяла робота інтегрованих курсів, розроблених педагогами школи: «Алгебра та економіка» (для учнів 8-9 класів), «Світова література та світова культура» (для учнів 8-9 класів), «Біологія та екологія» (для учнів 7-9 класів), «Українська мова та етика і діловий етикет» (для учнів 8-9 класів); курсів за вибором: «Права дитини як громадянина України» (для учнів 2-4 класів), логіка (для учнів 2-4 класів), інформатика (для учнів 2-8 класів), фізика дивовижного (для учнів 5-6 класів), етика і діловий етикет (для учнів 8-9

класів); гуртків: «Сучасний танець», «Все про нас» (шкільний журнал), «Плетіння гачком», «Вишиванка», «Умілі ручки», «Від пера до комп'ютера», «Всезнайко», театральний «Капітошка», вокальний «Родзинка», хореографічний «Первоцвіт», футбол, баскетбол, легка атлетика.

З метою розвитку особистості протягом формувального етапу експериментальної роботи вчителями в тісній співпраці з батьками учнів школи за допомогою впровадження проектної діяльності були проведені такі тижні: «За здоровий спосіб життя», початкових класів, правових знань, математики, фізики, інформатики, географії, біології, хімії, світової літератури, англійської мови та тематичні тижні, присвячені визначним датам і святкам.

Значних результатів досягли учні у ході проектно-пошукової роботи з таких тем: «Чесність, істина, взаєморозуміння» (1 клас), «У світі казки чарівної» (2 клас), «Казковий світ природи» (3 клас), «Я-громадянин України» (4 клас), «Криниця – душа народу» (5 клас), «Я – ініціативна особистість» (6 клас), «Краса і радість спілкування» (7 клас), «Я - особистість. Погляд у майбутнє» (8-9 клас).

Участь учнів у різноманітних конкурсах, фестивалях принесла школі заслужені перемоги. Найголовнішими з них є: всеукраїнський конкурс «Панорама творчих уроків» (призер О. О. Загубинога), обласний конкурс «Таланти твої, освітянська родино», «Грайлива веселка» (I та II місце), Міжнародний математичний конкурс «Кенгуру» (15 відмінних результатів), всеукраїнський конкурс з фізики «Левеня» (6 відмінних результатів), з природознавства «Колосок» та «Смішний колосок» (18 та 11 відмінних результатів), з етики та правознавства «Кришталева сова», з англійської мови «Гринвіч», всеукраїнський конкурс «Мій рідний край, моя земля» (I місце на обласному рівні), всеукраїнський конкурс «Вчимося за повідувати» (I місце), всеукраїнський конкурс «Юний дослідник» (I та III місце), конкурс-огляд на зразкову навчально-виховну стежку (I місце), «Збережемо первоцвіти», районний конкурс «Кращий дизайн шкільного подвір'я» (I місце), I місце на районному святі «Таланти скликають друзів» у номінації «В'язання» та спартакіадах з легкої атлетики, спортивних змаганнях «Старти надій».

Музей історії школи поповнився новими пошуковими матеріалами про випускників школи різних років, сторінками життя школи протягом п'ятдесятиріччя, яке буде відзначатись 7 липня 2012 року. Зібрані матеріали про випускників школи минулих років; видатних особистостей (Л. Монастирська - співачка Національної опери, 16 кандидатів та докторів наук, 2 народних депутати Верховної Ради України, директорів, керівників господарств та організацій); друзів школи; ветеранів педагогічної праці; зв'язки із закладами України; про досягнення та відпочинок учнів.

Популяризація результатів дослідно-експериментальної роботи здійснювалась на районних, обласних та всеукраїнських заходах, а саме:

- **районні семінари вчителів початкових класів (05.05.11)** з теми «Впровадження ефективних інновацій у класно-урочну систему та поза її

межами», **учителів фізкультури** (12.10.11) з теми «Методика проведення уроків-тріад з фізичної культури», **учителів образотворчого мистецтва** (12.03.12) з теми «Розуміння зв'язків образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтва, природним і культурним середовищем життєдіяльності людини», учителів фізики (29.03.11) з теми «Концентроване навчання – створення умов для формування креативних умінь учнів на уроках фізики», **учителів географії** (18.04.12); всеукраїнські конференції - 6, обласні конференції -5; інтернет конференції (6 робіт), III Міжнародний фестиваль інноваційних технологій (3 роботи), участь у всеукраїнських конкурсах «Директор XXI століття», «Панорама творчих уроків», «Краща розробка заняття з основ здоров'я» (I місце в розділі «Психічна і духовна складові здоров'я»). Матеріали конференцій, семінарів, засідань педрад, методичних рад, методичних об'єднань упорядковані, зберігаються в методичному кабінеті школи, їх рекомендації, рішення впроваджуються в життя школи.

На узагальнювальному етапі дослідно-експериментальної роботи педагогічний колектив Скородистицької школи ставить перед собою такі завдання:

1. Здійснити контрольне діагностування порівняльного аналізу впливу традиційної та інноваційної системи навчання і виховання.

2. Порівняти результати діагностико-концептуального і контрольньо-узагальнювального етапів експерименту. Визначити співвідношення результатів експерименту з поставленою метою та визначеними завданнями.

3. Статистичний та описово-якісний аналізи, системне оцінювання ефективності впровадження функціонально-прогностичної моделі «Школа життєтворчості».

4. Видати науково-методичний посібник з теми дослідно-експериментальної роботи.

5. Провести всеукраїнську науково-практичну конференцію «Проектування та практичне забезпечення компетентісно - спрямованого інноваційного розвитку «Школи життєтворчості».

6. Поширювати досвід дослідно-експериментальної роботи із зазначеної проблеми шляхом публікації в педагогічній пресі публікації.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 21.09.2010 № 890 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі **Шполянського навчально-виховного комплексу «ЗОШ I-III ступенів № 2 - ліцей» Шполянської районної ради Черкаської області**» педагогічний колектив закладу протягом квітня - грудня 2011 року здійснював концептуально-діагностичний етап експерименту, завданнями якого були визначені:

- провести діагностику педагогічної компетентності педагогічних працівників з проблеми виховання політичної культури старшокласників на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій;

- здійснити діагностику рівня сформованості політичної культури старшокласників;

- вивчити стан використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі;
- визначити теоретико-концептуальні засади з проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації виховання демократичної політичної культури старшокласників;
- розробити функціонально-змістову модель виховання політичної культури старшокласників на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій;
- розробити методичні рекомендації щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій для виховання політичної культури старшокласників;
- спланувати методичну і навчально-виховну роботу навчально-виховного комплексу відповідно до завдань дослідно-експериментальної роботи і результатів діагностики.

Діяльність педагогічного колективу навчального закладу щодо реалізації завдань концептуально-діагностичного етапу експерименту унормована наказом навчально-виховного комплексу від 10.08.2011 № 62, відповідно до якого психолого-педагогічною службою здійснено діагностику педагогічної компетентності з проблеми виховання політичної культури старшокласників.

Спільно з науковим керівником експерименту (Назаренко Г.А.) педагоги навчального закладу виокремили *когнітивний, рефлексивно-ціннісний та діяльнісно-практичний* компоненти політичної культури, які одночасно можна вважати критеріями сформованості політичної культури старшокласника. Для кожного критерію визначені показники, які дозволили на діагностичному етапі виявити рівень вихованості політичної культури старшокласників.

Діагностика когнітивного критерію сформованості політичної культури учнів старших класів здійснювалась за такими показниками: знання про сутність громадянського суспільства; систему прав людини як члена громадянського суспільства; типи держав, політичний устрій суспільства, механізми функціонування політичної системи та влади в Україні, процедури та механізми функціонування державних структур, порядок реалізації їхніх повноважень, апелювання до них, політичні організації та інституції, принципи, процедури й регламенти суспільної взаємодії, виборчу систему; особливості взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування та їх відповідальність перед громадянами; систему соціального забезпечення та соціального захисту; ефективні форми взаємодії з представниками владних структур та інших установ. Анкети та тести для діагностики когнітивного критерію сформованості політичної культури старшокласників розроблені творчою групою вчителів правознавства навчального закладу за редакцією наукового керівника експерименту.

Рівень сформованості рефлексивно-ціннісного критерію політичної культури учнів діагностувався за допомогою анкет та тестів, розроблених особисто науковим керівником Г.А.Назаренко, за показниками: усвідомлення

основних демократичних цінностей (свободи, справедливості, рівності можливостей, поваги до гідності й прав людини, відданості миру); усвідомлення пріоритету громадянських прав перед державними законами; усвідомлення себе як члена громадянського суспільства, причетності до життя країни; почуття власної гідності; впевненість у своїй спроможності впливати на політичне життя суспільства; лояльне і водночас вимогливе ставлення до влади; активна громадянська позиція, толерантність.

Рівень сформованості діяльнісно-практичного критерію політичної культури визначався шляхом діагностування старшокласників за такими показниками: вміння орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, визначати власну позицію та робити свідомий вибір; спроможність захищати свої права, відстоювати власну думку; готовність застосовувати способи та стратегії взаємодії з органами державної влади на користь собі та громадянському суспільству, використовувати засоби громадського впливу на владні структури, ініціювати громадську активність, виконувати громадянські обов'язки в межах місцевої громади та держави; здатність ефективно спілкуватися, вести дискусію, брати участь у дебатах; спроможність застосовувати моделі поведінки, характерні для високої культури міжгрупових і міжособистісних відносин, долати стереотипи, шовінізм, ксенофобію, расизм та нетерпимість, визнавати і приймати різноманітність, іти на компроміси заради громадянського миру і злагоди.

Аналітичну довідку з результатами анкетування було розглянуто на засіданні кафедри історії та розроблено пропозиції щодо підвищення в учнів рівня сформованості політичної культури. Аналіз результатів анкетування дав змогу тимчасовій творчій групі вчителів сформулювати наступні висновки:

- для підвищення рівня сформованості в учнів політичної культури необхідно започаткувати серію гуртків, інтернет-факультативів з означеної проблеми, скласти програму позакласних заходів на наступний етап експерименту;

- необхідно спланувати виховну роботу на засадах діяльнісного та середовищного підходів таким чином, щоб учні могли на практиці застосовувати отримані знання з демократичної політичної культури. Крім цього, врахування принципів особистісно орієнтованого підходу надасть можливість кожному старшокласнику визначитись із індивідуальною траєкторією розвитку своєї політичної культури;

- для підвищення рівня сформованості демократичної політичної культури старшокласників необхідно створити педагогічно доцільний інформаційно-комунікаційний виховний простір, який надасть можливість оптимально й ефективно використовувати ІКТ у зазначеному процесі;

- у системі методичної роботи необхідно передбачити заходи, які сприятимуть підвищенню рівня педагогічної компетентності з питань використання ІКТ в організації виховання політичної культури старшокласників.

Протягом звітнього періоду адміністрацією вивчено стан використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі та підготовлено аналітичну довідку. У довідці, зокрема, зазначено, що в навчальному закладі створено необхідну матеріально-технічну базу: 2 комп'ютерних класи, підключених до мережі Інтернет, 26 комп'ютерів, якими оснащені навчальні кімнати та бібліотека, більшість із них підключені до мережі Інтернет, є мультимедійна дошка. Частина навчальних предметів мають необхідне мультимедійне забезпечення. Створений сайт навчального закладу, який щотижня поновлюється. Працюють три вчителі інформатики, які мають вищу кваліфікаційну категорію, усі вчителі пройшли навчання за програмою «Інтел. Навчання для майбутнього» та мають відповідні сертифікати.

З метою більш глибокого усвідомлення теоретико-концептуальних засад проблеми використання ІКТ в організації виховання демократичної політичної культури старшокласників у жовтні 2011 року у навчальному закладі проведено педагогічні читання з теми: «Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі», бесіду за круглим столом «Пошук нових форм роботи з використання ІКТ». За результатами обговорення зазначеної проблеми розроблено методичні рекомендації щодо впровадження нових форм роботи у виховному процесі, а саме: створення блогів, інтернет-факультативів, інтернет-клубів, інформаційних сайтів, інтернет-газет тощо.

На спільному засіданні лабораторії виховної роботи та кафедри вчителів історії проведено педагогічні дебати «Модель формування політичної культури старшокласників». У результаті цієї роботи було уточнено пілотний варіант функціонально-змістової моделі виховання політичної культури старшокласників на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій. Перед вчителями історії та інформатики, а також іншими педагогічними працівниками поставлено завдання розробити методичні рекомендації щодо алгоритму впровадження інноваційних форм роботи з використанням ІКТ.

Тимчасовою творчою групою здійснено стратегічне планування методичної та навчально-виховної роботи відповідно до завдань формувального етапу дослідно-експериментальної роботи і результатів діагностики.

На формувальному етапі дослідження робота навчального закладу буде спрямована на реалізацію таких завдань:

- експериментальне впровадження, внесення коректив та доповнень у розроблену функціонально-змістову модель виховання політичної культури старшокласників на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій;

- визначення психолого-педагогічних умов підвищення ефективності процесу виховання політичної культури учнів старшокласників на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій;

- практична апробація, корекція комплексу методів та технологій виховання політичної культури старшокласників на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій;

- розробка навчально-методичного забезпечення процесу виховання політичної культури старшокласників на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій;

- розробка основних компонентів методичної системи підготовки педагогів до використання інформаційно-комунікаційних технологій у вихованні політичної культури старшокласників;

- розробка методики підвищення компетентності батьківської громадськості з означеної проблеми;

- здійснення поточного моніторингу рівня вихованості політичної культури старшокласників;

- накопичення набутого педагогічного досвіду з питань виховання політичної культури старшокласників на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Відповідно до програми дослідно-експериментальної роботи з теми «Виховання культури демократії старшокласників засобами телекомунікаційних проєктів», затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 21.09.2010 №889 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі експериментального навчального закладу – *навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №3 – колегіум» Смілянської міської ради Черкаської області*», на концептуально-діагностичному етапі вирішувались такі завдання:

- здійснення діагностики педагогічної компетентності педагогічних працівників з проблеми виховання культури демократії старшокласників засобами телекомунікаційних проєктів;

- проведення діагностики рівня сформованості культури демократії старшокласників;

- вивчення стану використання телекомунікаційних проєктів у навчально-виховному процесі;

- корегування розробленої моделі виховання культури демократії старшокласників на основі використання телекомунікаційних проєктів;

- розробка методичних рекомендацій щодо використання телекомунікаційних проєктів у вихованні культури демократії старшокласників;

- стратегічне планування методичної та навчально-виховної роботи школи відповідно до завдань дослідно-експериментальної роботи і результатів діагностики.

З метою діагностики рівня компетентності педагогічних працівників колегіуму з проблеми виховання культури демократії старшокласників засобами телекомунікаційних проєктів творчими групами вчителів шляхом проведення анкетування та усного опитування колег було вивчено:

- рівень обізнаності педагогів з історичними та правовими аспектами демократії;

- рівень усвідомленості вчителями демократичних цінностей;

- рівень активності особистої участі вчителів у громадському житті школи, міста, держави;
- рівень володіння методами та прийомами виховання культури демократії старшокласників;
- стан опанування педагогами інформаційно-комунікаційними технологіями та досвід участі у телекомунікаційних проектах.

Протягом концептуально-діагностичного етапу дослідно-експериментальної роботи вивчено стан володіння вчителями колегіуму інформаційно-комунікаційними технологіями. Всі педагоги мають сертифікати або посвідчення про опанування спеціальних курсів: 35 вчителів пройшли навчання за програмою «Цифрові технології», 5 вчителів – за програмою «Intel@Навчання для майбутнього», 1 вчитель – за програмою «Сходінки до інформатики». Це свідчить про високий рівень володіння вчителями інформаційно-комунікаційними технологіями, що дає можливість не тільки заохочувати учнів брати участь у телекомунікаційних проектах, а й за допомогою них виховувати демократичні цінності. Переважна більшість педагогів бере активну участь в апробації педагогічних програмних засобів, а також активно використовує їх у навчально-виховному процесі. Цьому сприяє забезпеченість закладу комп'ютерною технікою: кабінет інформатики оснащений навчальним комп'ютерним комплексом, у кожному навчальному кабінеті та бібліотеці є комп'ютери, під'єднані до мережі Інтернет; крім цього, в колегіумі створено локальну мережу.

Вивчення досвіду участі педагогічних працівників колегіуму у телекомунікаційних проектах виявило, що зазначений досвід мають 72% вчителів, решта педагогів висловили бажання взяти участь у таких проектах. Крім цього, всі вчителі впевнені, що участь у телекомунікаційних проектах сприятиме підвищенню загального рівня розвитку старшокласників, зокрема, допоможе вихованню у них культури демократії.

Враховуючи результати діагностики вчителів з проблеми дослідження, було сформовано методичні теки та створено електронну базу статистичних даних, текстових матеріалів, електронних презентацій, які сприятимуть підвищенню обізнаності кожного педагога з питань виховання культури демократії учнів, спонукатимуть до постійної системної самоосвіти.

Діагностика рівня вихованості культури демократії старшокласників здійснювалась за когнітивним, мотиваційно-ціннісним та поведінково-діяльнісним критеріями.

Вивчення концептуальних засад виховання культури демократії старшокласників, розроблених науковим керівником експерименту Назаренко Г.А., дало змогу педагогічному колективу усвідомити, що особистість, якій притаманна культура демократії високого рівня – це громадянин демократичної держави, член громадянського суспільства, який усвідомлює демократичні цінності, відчуває і цінує свою свободу і власну гідність, здатний обирати пріоритети свого життя, спроможний демократичними способами захищати й відстоювати власні права і свободи, прогресивний демократичний розвиток своєї держави.

На основі цих положень для кожного із зазначених вище критеріїв були визначені показники, за якими діагностувався рівень вихованості культури демократії учнів старших класів.

Показниками когнітивного критерію визначені усвідомлені знання:

- законодавства України з питань демократизації суспільного життя;
- прав і обов'язків членів громадянського суспільства;
- принципів правомірної та толерантної поведінки у громадянському суспільстві;
- шляхів участі особистості як члена громадянського суспільства в реалізації демократії в Україні;
- способів взаємодії з владою (ініціювання питань, які потребують нагального вирішення, співпраця, механізми впливу на владні структури задля покращення життя громадянського суспільства).

До показників мотиваційно-ціннісного критерію належать:

- усвідомлення абсолютної цінності прав людини, свободи особистості, можливості та цінності самостійного політичного вибору та інших демократичних цінностей;
- усвідомлення себе як громадянина України; почуття власної гідності, відповідальності, гуманізм, толерантність;
- усвідомлення взаємозалежності інтересів окремих людей, соціальних груп у громадянському суспільстві;
- усвідомлення себе як особистості, спроможної впливати на ситуацію в державі;
- лояльне і, водночас, вимогливе ставлення до влади, законслухняність.

Показниками діяльнісно-практичного критерію визначені:

- критичне сприйняття соціально-політичної інформації;
- здатність орієнтуватись у проблемах життя громадянського суспільства;
- вміння висловлювати і відстоювати власну думку з питань демократизації суспільного життя;
- активна позиція щодо необхідності брати участь у демократичних перетвореннях;
- практична реалізація громадянських прав і обов'язків;
- спроможність демократичними способами захищати й відстоювати власні права і свободи;
- готовність відповідати за власні рішення та їх наслідки;
- стремління до самовизначення, самовираження, самоствердження і самореалізації в умовах громадянського суспільства.

Матеріали діагностики стали основою для корегування розробленої моделі виховання культури демократії старшокласників на основі використання телекомунікаційних проектів. Враховуючи результати анкетування, педагогічний колектив колегіуму вирішив:

- спільно з органами учнівського самоврядування закладу розробити та реалізувати цикл телекомунікаційних проектів, участь у яких сприятиме самовизначенню, самовираженню, самоствердженню і самореалізації старшокласників в умовах громадянського суспільства;

- через гуртки та факультативи поглибити знання учнів про основні ознаки демократії, права і обов'язки громадян, способи їх реалізації;
- змоделювати й реалізувати інформаційно-комунікаційний виховний простір, сприятливий для виховання культури демократії старшокласників шляхом педагогічно виправданого і доцільного використання комп'ютерно-орієнтованих засобів і потенційних можливостей мережі Інтернет у виховному процесі;
- на основі гармонійного поєднання проектної технології та інших інноваційних технологій у вихованні культури демократії старшокласників викликати в учнів інтерес до політичного життя в державі, ознайомити з традиціями народовладдя в інших демократичних країнах;
- розробити цикл лекцій для батьків з метою зацікавлення їх до участі у політичному житті країни; заохотити батьківську громаду до участі у різних телекомунікаційних проектах.

З метою ефективної реалізації скорегованої моделі виховання культури демократії старшокласників на основі використання телекомунікаційних проектів тимчасовою творчою групою педагогічних працівників колегіуму розроблені методичні рекомендації щодо педагогічного супроводження зазначеного процесу. Класним керівникам, педагогу-організатору, соціально-психологічній службі та адміністрації закладу рекомендовано розробляти заходи з виховання демократії учнів з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей розвитку старшокласників та ролі учнівського самоврядування навчального закладу у формуванні демократичних цінностей вихованців; розвивати соціальне партнерство, об'єднувати творчі й організаційні можливості різних державних і громадських організацій, діячів освіти, культури, керівників творчих колективів, професіоналів справи, оптимізувати використання ресурсів всіх соціальних інститутів, в тому числі ЗМІ. Ці поради, а також методичні рекомендації щодо використання телекомунікаційних проектів у вихованні культури демократії старшокласників лягли в основу планування навчально-виховної роботи школи протягом формувального етапу експерименту.

Стратегічне планування методичної роботи в аспекті підготовки педагогів до виховання в учнів культури демократії відбувалось з урахуванням необхідності запровадити концептуальну парадигму освіти і виховання учнів на засадах гуманістичних та демократичних принципів; активно створювати та використовувати єдиний інформаційно-комунікаційний методичний простір; надавати адресну методичну допомогу з питань виховання культури демократії; обмінюватись досвідом на методичних заходах різних рівнів, отримувати консультації від спеціалістів; постійно здійснювати огляд новинок методичної літератури та періодики за темою дослідження; створити банк методичних розробок, відеоматеріалів для підготовки заходів; втілювати інтерактивні форми роботи; здійснювати моніторинг ефективності роботи з виховання культури демократії; створити методичне портфоліо «Формування культури демократії старшокласників».

На формувальному етапі дослідно-експериментальної роботи педагогічний колектив колегіуму ставить перед собою завдання: експериментальне впровадження, внесення коректив та доповнень у розроблену функціонально-змістову модель виховання культури демократії старшокласників на основі використання телекомунікаційних проектів; визначення психолого-педагогічних умов підвищення ефективності процесу виховання культури демократії учнів старших класів на основі використання телекомунікаційних проектів; практична апробація, корекція комплексу методів та технологій виховання культури демократії старшокласників на основі використання телекомунікаційних проектів; розробка навчально-методичного забезпечення процесу виховання культури демократії старшокласників на основі використання телекомунікаційних проектів; розробка основних компонентів методичної системи підготовки педагогів до використання телекомунікаційних проектів у вихованні культури демократії старшокласників; розробка методики підвищення компетентності батьківської громадськості з означеної проблеми; здійснення поточного моніторингу рівня вихованості культури демократії старшокласників;

- накопичення набутого педагогічного досвіду з питань виховання культури демократії старшокласників на основі використання телекомунікаційних проектів;
- проведення науково-практичного семінару «Роль телекомунікаційних проектів у вихованні культури демократії старшокласників як зростаючих громадян України».

РОЗДІЛ 8.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЧЕРКАСЬКОГО ОПОПП. ФОРМИ ТА ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД

З метою сприяння упровадженню навчальними закладами Черкащини у навчально-виховний та управлінський процес педагогічних інновацій науково-педагогічним колективом Черкаського ОПОПП здійснюється науковий та організаційно-методичний супровід зазначеного процесу.

Так, викладачами **кафедри педагогіки і психології** інституту здійснюється психолого-педагогічний супровід інноваційної діяльності педагогічних працівників у міжкурсовий період шляхом:

- проведення індивідуальних та групових консультацій;
- розробки та проведення тренінгів, майстер-класів, семінарів психолого-педагогічного спрямування;
- участі в роботі Всеукраїнських, обласних, міських районних семінарів, творчих груп педагогічних працівників;

- висвітлення через засоби масової інформації актуальних психолого-педагогічних питань;
- створення навчально-методичного забезпечення освітніх процесів на сайті інституту;
- проведення інтернет-семінарів, інтернет-конференцій на освітянському порталі ЧОПОПП;
- обговорення окремих психолого-педагогічних питань на форумі сайту інституту.

Науковцями кафедри розроблені теми завдань для дистанційних курсів резерву керівних кадрів з використанням SWOT-аналізу, тематика дистанційних курсів для керівників освітніх закладів та вчителів-предметників («Профілактика емоційного вигорання та професійної деформації вчителя», «Індивідуальний підхід в контексті психофізіологічних особливостей учасників освітнього процесу», «Мотивація та самомотивація в освіті», «Психологічний аналіз педагогічної ситуації (за обраними критеріями)», «Особливості спілкування з „нестандартними дітьми”», «Коучинг-підхід в роботі педагога» та ін.). Підготовлені мультимедійні презентації англійською та російською мовами «5 вершин на життєвому шляху» (Карікаш В.І.).

Крім цього, розроблено програму професійного соціально-психологічного тренінгу розвитку комунікативної компетентності практичних психологів професійно-технічних навчальних закладів (Бегеза Л.Є.).

Здійснюється апробація програми навчального курсу «Основи самопізнання» для учнів 9-11 класів, підготовлено лекцію для директорів і заступників директорів навчальних закладів з цієї тематики (Коновальчук В.І.)

Розроблено матеріали для лекційних і практичних занять «Аналіз емоційного стану дитини у сім'ї за допомогою психомалюнку», «Особистісний саморозвиток як результат процесу самопізнання та активізації внутрішніх резервів психіки», «музикотерапія в ДНЗ» (Руденко І.М.)

Під час лекційних і практичних занять з педагогіки і психології викладачами кафедри розглядаються актуальні питання психолого-педагогічного супроводу інноваційних процесів в освіті.

З 4 по 7 квітня 2012 року викладачами кафедри було проведено на Черкаському освітянському порталі (сайті Черкаського ОПОПП) науково-практичний Інтернет-семінар «Психолого-педагогічні аспекти організації життєвого простору дитини». На основі аналізу наукових джерел та власного практичного досвіду учасники інтернет-семінару розкрили різні аспекти психологічного змісту життєвого простору особистості дитини; проблеми взаємодії сім'ї та закладів освіти у контексті оптимізації життєвого простору дитини; психологічної просвіти батьків, підвищення рівня їх психолого-педагогічної компетентності у питаннях виховання та формування вмінь гармонійної взаємодії з дітьми та подружжю один з одним.

28-29 квітня 2012 р. проведено IV Всеукраїнську науково-практичну конференцію "Позитивна психотерапія в Україні: наука, професія місія", присвячену двадцятиріччю Позитивної психотерапії в Україні, науковий та організаційний супровід якої здійснював В.І.Карікаш. Конференція відбувалась на території Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя.

У конференції взяли участь близько 130 осіб з різних регіонів України, які обмінялись передовими надбаннями методу Позитивної психотерапії. На цьому заході було представлено 36 воркшопів та доповідей.

Викладачами кафедри у 2012 році здійснювався науково-методичний супровід діяльності обласних семінарів і творчих груп:

- учителів біології: «Психологічні умови реалізації індивідуального підходу у навчально-виховній діяльності» (Коновальчук В.І.);
- вчителів початкових класів: «Врахування зони актуального розвитку у організації пізнавальної діяльності учнів» (Коновальчук В.І.);
- керівників районних, міських методичних об'єднань учителів фізики з проблеми «Профільне навчання фізики у старшій школі». «Педагогічні умови формування поглибленого інтересу учнів до вивчення фізики» (Хрипун В.І. та «Оксфордські дебати як засіб формування пізнавального інтересу учнів до вивчення фізики у профільних класах» (Волошенко О.В.) (квітень 2012р.);
- учителів української мови та літератури, які відповідають за апробацію підручників 10-11 кл. «Апробація підручників з української мови у загальноосвітніх навчальних закладах області у 2011-2012 н.р.» (січень 2012 р.) (Руденко І.М);
- методистів Р(М)МК «Підвищення якості природничо-математичної освіти в області» (14.03.2012р.) (Руденко І.М);
- керівників районних, міських методичних об'єднань учителів хімії з питань організації роботи з обдарованими дітьми (15.03.2012 р.) (Руденко І.М);
- керівників Р(М)МО вчителів математики з проблеми: «Зміст і технології підвищення рівня професійної компетентності вчителя математики» (5.04.2012 р.) (Руденко І.М);
- методистів методичних кабінетів районних (міських) відділів освіти з проблеми «Ефективність організаційного та нормативно-правового забезпечення методичної роботи» (26.04.2012 р.) (Руденко І.М).
- методичного активу працівників ДНЗ та навчально-виховних комплексів з проблеми «Прогнозування та оцінювання ефективності методичної роботи». Тема виступу: «Психолого-педагогічні вимоги до сучасного освітнього процесу з дітьми дошкільного віку» (березень) (Хрипун В.І.)
- семінарі директорів шкіл Черкаського району «Актуальність впровадження «Програми із самопізнання для старшокласників» у систему освітньої роботи школи» (Коновальчук В.І.).

Крім цього, завідувач кафедри педагогіки і психології Волошенко О.В. провела майстер-клас на форумі молодих учителів «Використання досвіду Захаренка О.А. у професійному розвитку педагога» (27.03.2012р., м. Кам'янка)

Науковці **кафедри освітнього менеджменту і педагогічних інновацій** Черкаського ОПОПП здійснюють науковий та організаційно-методичний супровід інноваційної діяльності навчальних закладів області з таких питань:

«Технологія креативного розвитку дошкільників».

1. Регіональний експеримент з проблеми «Психолого-педагогічні умови креативного розвитку дошкільників на засадах диференційованого підходу».
2. Семінар-тренінг «Формування компетентності педагогів щодо креативного розвитку дошкільників на засадах диференціації».
3. Обласний науково-практичний семінар «Інноваційна технологія забезпечення креативного розвитку дошкільників на засадах диференціації».
4. Обласний науково-практичний семінар «Методичне забезпечення креативного розвитку старших дошкільників у різних видах дитячої діяльності».
5. Обласна науково-практична Інтернет-конференція «Диференційований підхід у здійсненні креативного розвитку дошкільників: досвід, проблеми, перспективи».
6. Засідання робочої групи з проблеми «Аналіз навчально-методичних матеріалів щодо забезпечення креативного розвитку дошкільників на засадах диференційованого підходу».
7. Обласний семінар-тренінг «Інтерактивні методи креативного розвитку дошкільників».
8. Науково-практичний семінар «Розвиток креативності у педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів як умова формування життєвої компетентності особистості дошкільника».

«Технологія формування здоров'язберезувальної компетентності у дітей дошкільного віку».

1. «Інтернет-школа педагогічної майстерності» – спецкурс «Формування здоров'язберезувальної компетентності у дітей дошкільного віку».
2. Всеукраїнський експеримент з упровадження інноваційного освітнього проекту «РОЗКВІТ» – один з напрямів – «Формування здоров'язберезувальної компетентності у дітей дошкільного віку в процесі навчально-дослідницької діяльності».
3. Науково-практична Інтернет-конференція «Формування здоров'язберезувальної компетентності у дітей дошкільного віку».
4. Майстер-клас «До здоров'я дітей через освіту дорослих».

5. Науково-практична Інтернет-конференція «Використання інноваційних педагогічних технологій в освітньому процесі з дітьми п'ятирічного віку: досвід, проблеми, перспективи».

«Інформаційно-комунікаційні технології у вихованні культури демократії старшокласників».

1. Дослідно-експериментальна робота всеукраїнського рівня з теми «Виховання культури демократії старшокласників засобами телекомунікаційних проектів».
2. Сайт «Вчимося демократії».
3. Науково-практична Інтернет-конференція «Досвід демократизації шкільного життя».
4. Науково-методична Інтернет-конференція «Використання інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку учнівського самоврядування».

Освітній проект «Організаційний механізм упровадження інноваційних технологій та здійснення психолого-педагогічної підготовленості вчителів (викладачів) з освітніх вимірювань»

Основними завданнями проекту є підвищення якості освіти в області; здійснення освітніх вимірювань, упровадження інноваційних технологій; створення системи регіонального моніторингу якості загальної середньої освіти; формування у педагогічних працівників інноваційної культури. Крім цього, науковцями кафедри здійснюється науково-методичний супровід ***комплексного програмно-цільового проекту «Основні напрями моніторингових досліджень у системі загальної середньої освіти Черкаської області на 2011-2014 рр.»***.

З метою упровадження сучасних освітніх технологій під час проведення курсів підвищення кваліфікації та для активізації роботи вчителів-словесників у міжкурсовий період методисти **лабораторії суспільно-гуманітарних дисциплін** започаткували роботу спільноти вчителів української мови і літератури «Дивослово», основними завданнями діяльності якої є:

- впровадження нових форм методичної роботи з вчителями-словесниками шляхом широкого використання засобів Інтернет;
- збільшення кількості вчителів, які, використовуючи Інтернет, отримують методичну підтримку для підвищення своєї кваліфікації;
- поширення педагогічних розробок у галузі інформаційних і комунікаційних освітніх технологій і передового педагогічного досвіду в галузі традиційної педагогіки;
- акцентування уваги педагогічної громадськості та працівників управління освітою в регіонах на важливість використання потенціалу Інтернет для вирішення завдань професійного розвитку педагогів;
- активізація вчителів для обміну досвідом роботи щодо використання Інтернет-технологій;

- популяризація досвіду використання Інтернет-ресурсів у навчальному процесі;
- використання Інтернет-технологій для розробки творчих дослідницьких проектів;
- участь в існуючих Інтернет-проектах, конкурсах, вікторинах;
- розробка інтерактивних навчальних посібників з української мови і літератури;
- формування загальної інформаційної культури учнів та вчителів.

Методист лабораторії суспільно-гуманітарних дисциплін Н.М.Степанова, взявши технологію кооперативного навчання за основу діяльності, започаткувала діяльність педагогічного клубу вчителів суспільствознавчих дисциплін «КЛЮ». Технологія кооперативного навчання виступає у ролі каталізатора, що забезпечує стрімке зростання «густини» міжособових і міжгрупових комунікацій, а з іншого – створює можливість зміни напрямів потоку цих комунікацій, здатних тим самим реально трансформувати соціальну структуру педагогічної спільноти. Саме тому технологія кооперації стала провідною у співпраці учасників клубу, дозволивши учасникам обмінюватися досвідом на умовах позитивної взаємодії і особистої відповідальності, розвивати соціальні навички і працювати на результат.

Назва «КЛЮ» взята від імені грецької богині Клію, музи історії. Кредом для діяльності об'єднання слугують слова відомого грецького мислителя Сократа: «Хто хоче зрушити цей світ – нехай почне із себе».

Сьогодні членами клубу є учителі суспільствознавства із 8-ми районів Черкаської області. Основними формами співпраці є творчі зустрічі, дистанційне спілкування та електронне листування.

Члени клубу на зустрічі із **Нестором Гупаном** (в центрі), науковим співробітником лабораторії історії педагогіки НАПН України, доктором історичних наук, професором, автором підручників із історії України.

Учасники «КЛЮ» працюють над реалізацією 3-ох освітніх проектів:

- Навчальна дискусія як основа педагогіки співпраці;
- Громадянська освіта у сучасній школі: створення демократичної атмосфери;
- Соціально-історичний проект «Разом на одній землі. Черкащина толерантна».

Основною метою клубу є забезпечення професійного розвитку вчителів суспільствознавства у міжкурсовий період шляхом широкого використання засобів мережі Інтернет.

Основні завдання діяльності клубу такі:

- впровадження нових форм методичної роботи із вчителями суспільствознавства шляхом широкого використання засобів Інтернет;
- збільшення кількості вчителів, які, використовуючи Інтернет, отримують методичну підтримку для підвищення своєї кваліфікації;
- поширення педагогічних розробок у галузі інформаційних і комунікаційних освітніх технологій і перспективного педагогічного досвіду в галузі традиційної педагогіки;
- акцентування уваги педагогічної громадськості та працівників управління освітою в регіонах на важливість використання потенціалу Інтернет для вирішення завдань професійного розвитку педагогів;
- активізація вчителів для обміну досвідом роботи щодо використання Інтернет-технологій;
- популяризація досвіду використання Інтернет-ресурсів у навчальному процесі;
- використання Інтернет-технологій для розробки творчих дослідницьких проектів;
- участь в існуючих Інтернет-проектах, конкурсах, вікторинах;
- розробка інтерактивних навчальних посібників із історії, історії рідного краю, правознавства, громадянської освіти;
- формування загальної інформаційної культури учнів та вчителів.

Працівники **Центру практичної психології і соціальної роботи Черкаського ОПОП** підготували спеціалістів психологічної служби

закладів освіти до впровадження сучасних освітніх технологій здійснюють за двома блоками:

1. Супровід професійної діяльності спеціалістів психологічної служби та педагогічних працівників

Щорічно проводяться конференції (у т.ч. у співпраці з кафедрами та творчими лабораторіями ОПОПП), семінари-практикуми, майстер-класи, тренінги, Школи професійної адаптації молодих спеціалістів, Школи професійної майстерності, інтерв'язійні та Балінтовські групи, лекції як для спеціалістів психологічної служби, так і для всіх інших учасників навчально-виховного процесу. Здійснюються виїзди у міста/райони з методичною та консультативною допомогою, в т.ч. виїзні семінари-практикуми та тренінги. Запроваджено єдиний методичний день спеціалістів психологічної служби закладів освіти Черкаської області (третій вівторок місяця). Спеціалісти ОЦППСР беруть участь у міських/районних педагогічних та батьківських конференціях, методичних об'єднаннях педагогічних працівників, робочих нарадах керівників установ та закладів освіти.

Тематика науково-практичних та навчальних заходів відображає актуальні питання соціально-психологічного супроводу учасників навчально-виховного процесу в закладах освіти області, спрямовується на формування професійної компетентності спеціалістів психологічної служби та інших категорій педагогічних працівників закладів освіти різного типу з метою попередження та профілактики негативних явищ в освітньому середовищі. До участі у семінарах залучалися окремі фахівці з проблемних питань. Методичні заходи, які здійснюють спеціалісти ОЦППСР, містять сучасну інформацію науково-методичного та практичного змісту, проводяться у формі безпосереднього спілкування, з використанням сучасних інтерактивних соціально-психологічних методик та технологій, відповідають професійним запитам учасників.

З метою підвищення рівня професійної майстерності та компетентності, набуття та вдосконалення практичних вмінь і навичок тренерської діяльності, ознайомлення та впровадження в практичну діяльність працівників психологічної служби інноваційних форм і методів профілактично-просвітницької та консультативної роботи з учасниками навчально-виховного процесу спеціалісти ОЦППСР беруть участь у тренінгах для тренерів, в міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах з проблем попередження та подолання негативних явищ, сприяють залученню до участі у вищезазначених заходах спеціалістів психологічної служби міст/районів Черкаської області.

2. Впровадження інноваційних форм роботи

- через Інтернет-сайти ОЦППСР здійснюється клубно-дистанційна форма роботи зі спеціалістами психологічної служби та педагогічними працівниками закладів освіти області: розміщення анонсів заходів, зворотній зв'язок за результатами проведених заходів, обговорення тем на форумах,

постійне оновлення нормативно-правової бази діяльності психологічної служби області, консультування з актуальних питань, в т.ч. з питань попередження та профілактики негативних явищ у сімейному та освітньому середовищі, дотримання педагогічними працівниками вимог законодавства щодо забезпечення захисту дітей та молоді від будь-яких форм фізичного або психічного насильства.

- з 2011 року Центром започатковано проведення *обласного Фестивалю соціально-психологічних театрів «Перспектива»*. Унікальність даного явища у тому, що такий театр є формою корекційно-розвивальної роботи для акторів та просвітницько-профілактичної – для глядачів.

- з метою створення позитивного іміджу психологічної служби закладів освіти та впровадження у практичну діяльність спеціалістів психологічної служби інноваційних форм роботи з учнями, з 2011 року ОЦППСР розпочав активну *проектну діяльність*, яка є ефективною формою превентивної та профілактичної роботи як з учнівською молоддю, так і з усіма учасниками навчально-виховного процесу, а також одним із шляхів налагодження тісної співпраці з суб'єктами соціально-педагогічної діяльності у мікрорайоні навчального закладу та місцевою громадою з питань попередження негативних явищ в освітньому середовищі. Впровадження у закладах освіти Черкаської області протягом 2011-2012 років двох освітньо-профілактичних проектів «Волонтерський рух як інноваційна форма розвивальної, превентивної та профілактичної соціально-педагогічної роботи з молоддю» та «Правовий десант» довело високу результативність цієї форми роботи в діяльності спеціалістів психологічної служби та дозволило заповнити освітній простір позитивним змістом, створивши альтернативи негативним явищам в освітньому середовищі; розвинути громадянську активність учнівської молоді, формувати в неї відповідальну поведінку, залучаючи дітей та підлітків до партнерської взаємодії; активізувати громадське життя та створити команду однодумців з числа педагогічних працівників, батьків учнів та представників громадськості; підвищити ефективність і результативність превентивної і профілактичної роботи соціальних педагогів з учасниками навчально-виховного процесу.

Обидва проекти отримали фінансову підтримку Національного фонду підтримки демократії (США) за результатами конкурсу малих грантів «Молодь діє», оголошеного Кременчуцьким міським комітетом молодіжних організацій у рамках проекту «Розвиток громадської ініціативи серед молоді Полтавської та Черкаської областей».

- з 2011 року ОЦППСР розпочав тісну співпрацю з Міжнародним жіночим правозахисним центром Ла Страда-Україна щодо навчання та підготовки спеціалістів психологічної служби до здійснення просвітницької та профілактичної діяльності, зокрема з питань попередження, профілактики та подолання насильства над дітьми в сімейному та освітньому середовищі, торгівлі дітьми, експлуатації дитячої праці, КСЕД, Інтернет-залежності, а також з питань дотримання та захисту прав дитини, в т.ч. і працівниками

закладів освіти. Така співпраця сприяє підвищенню професійної майстерності та компетентності спеціалістів психологічної служби області та забезпеченню їх інформаційно-просвітницькими та методичним матеріалами для подальшої роботи з учасниками навчально-виховного процесу в закладах освіти. Згідно з наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 29.03.2011 р. № 292 тренери Національної тренерської мережі Центру «Ла Страда-Україна», зокрема методист ОЦППСР Войцях Т.В., залучаються до проведення у закладах освіти з усіма учасниками навчально-виховного процесу заходів із зазначених вище актуальних питань превентивної та профілактичної роботи.

Співробітники **лабораторії дошкільної та початкової освіти** Черкаського ОІПОПП у міжкурсовий період здійснювали науково-методичну роботу з питань упровадження інновацій у навчально-виховний процес, що висвітлювалась у таких формах:

Науково-методична конференція «Наступність дошкільної та початкової ланок освіти як необхідна умова формування цілісної особистості», 2011 р.

Робота секцій обласних серпневих конференцій з питань:

- «Обов'язкова освіта п'ятирічок», 2010;
- «Оновлення змісту початкової освіти», 2010 р.;
- «Пріоритетні напрямки початкової освіти крізь призму сьогодення», 2011 р.
- «Сучасні вимоги до організації дошкільної освіти».

Обласні семінари для:

- методичного активу районів та керівників методичних об'єднань проведено семінар «Індивідуалізація і диференціація методичної роботи в умовах впровадження Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»», 2010;
- завідуючих та вихователів-методистів дошкільних навчальних закладів області проведено два дводенні навчально-практичні семінари «Використання інноваційних освітніх технологій для підготовки педагогів дошкільників» за підтримки Всеукраїнського фонду «Крок за кроком», в рамках реалізації проекту «Використання інноваційних освітніх технологій для підготовки педагогів дошкільників» за участі Університету ФОНТІС (Нідерланди), 2010;
- завідуючих дошкільними навчальними закладами «Особливості організації управлінської діяльності в умовах впровадження Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»», 2010;
- секційне засідання на серпневій конференції для спеціалістів управлінь, відділів освіти, методистів дошкільного виховання, районних, міських, методичних кабінетів, керівники методичних об'єднань «Обов'язкова освіта п'ятирічок», 2011;
- керівники методичних об'єднань вихователів груп старшого віку «Розвиток креативності у педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів як педагогічна умова формування життєвої компетентності особистості дошкільника», 2011;

- науково-методичний семінар «Забезпечення якості і результативності управління дошкільним навчальним закладом», 2011;
- науково-методичний семінар «Сучасні вимоги до організації освітнього процесу у 2011-2012 навчальному році» 2011;
- технологія «Активізація морально-ціннісних орієнтацій батьків як педагогічна умова формування життєво-компетентної особистості дошкільника» проведення семінарів практикумів для учасників експерименту з проблеми «Активізація морально-ціннісних орієнтацій батьків як педагогічна умова формування життєво-компетентної особистості дошкільника», 2009-2014;
- науково-практичний семінар з проблеми «Прогнозування та оцінювання ефективності методичної діяльності», методичний актив ДНЗ, 2012 р.;
- науково-практичний семінар «Ефективність організаційного та нормативно-правового забезпечення методичної роботи» для методистів районних, міських методичних кабінетів, які відповідають за дошкільну освіту, 2012 р.

Для методистів, які відповідають за початкову ланку навчання, вчителів початкових класів:

- «Творча майстерня педагога в контексті викликів сучасності», 2010 р.;
- «Актуальні проблеми методичної роботи», 2010 р.;
- «Основні напрямки роботи початкової ланки на 2011-2012 навчальний рік», 2011 р.;
- «Інтелект і креативність – якості гармонійної особистості. Система роботи з творчо обдарованими дітьми – м.Умань, 18.10.2011 р.»;
- «Системний і компетентнісний підхід до впровадження Державного стандарту початкової загальної освіти – передумова реалізації виховних і розвивальних можливостей початкової освіти», 2012 р.

Тренінг-практикум Чернецької Тетяни Іванівни, ученого секретаря НЦ «Мала академія наук України» МОНмолодьспорту України та НАН України, кандидата педагогічних наук, доцента з проблеми «Психолого-дидактичні основи розвитку в учнів здібностей до здійснення науково-дослідницької діяльності», 2011 р.

Майстер-класи вчителя початкових класів Черкаської спеціалізованої школи №17 Черкаської міської ради, заслуженого вчителя України, Силантьєвої Світлани Іванівни «Особистісний розвиток молодшого школяра шляхом формування ключових компетентностей» – 2011 р. та авторів підручників та посібників для учнів 1-х класів Г.А. Іваниці «Сучасні підходи до навчання шестиліток», 2012 р. і Т.Скворцової «Розвивальні аспекти навчання математики у 1 класі», 2012 р.

Створено регіональну «Школу новаторства керівних і педагогічних працівників дошкільної освіти».

Розроблено заходи для районних (міських) методичних кабінетів щодо впровадження Державного стандарту початкової загальної освіти та проведення Всеукраїнської акції «Дай руку, першокласнику».

Працюють дві *творчі групи* з актуальних проблем початкової освіти:

- Використання ІКТ у навчально-виховному процесі початкової школи.
- Формування ключових компетентностей молодших школярів.

Інтернет-семінари

- «Гурткова робота у початковій школі як засіб розвитку обдарованості молодшого школяра», 2010 р.;
- «Істина школи у щирості стосунків з дітьми», 2010 р.;
- «Формування життєвої компетентності дошкільника через провідну діяльність – гру», 2010 р.;
- «Взаємодія педагога дошкільного навчального закладу з сім'ями вихованців щодо формування моральних цінностей дошкільника», 2011 р.
- «Формування морально-здорової особистості дошкільника», 2012 р.
- «Формування ключових компетентностей молодших школярів у контексті викликів сьогодення» 2011 р.
- «Особливості організації навчально-виховного процесу з першокласниками в умовах впровадження Державного стандарту початкової загальної освіти», 2012 р.

Членами лабораторії розроблена *функціонально-змістова модель використання інформаційно-комунікаційного освітнього простору інституту* у підвищенні кваліфікації вчителів початкових класів.

Підготовлено *методичний інструментарій діагностико-аналітичної діяльності слухачів курсів* підвищення кваліфікації працівників дошкільних навчальних закладів з проблеми «Реалізація головних засад Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».

Запроваджено такі форми роботи з слухачами курсів:

- ✓ активна педагогічна практика слухачів, безпосереднє впровадження знань в роботу з дітьми;
- ✓ прес-конференції з елементами сюжетно-рольової гри;
- ✓ ділові ігри,
- ✓ створення мультимедійних презентацій та проектів;
- ✓ моделювання сучасного освітнього процесу;
- ✓ добір та апробація системи вправ і завдань дошкільникам щодо засвоєння кожної висвітленої теми;
- ✓ проведення експертного оцінювання діяльності педагогів;
- ✓ дослідження рівня життєвої компетентності вихованців дошкільних навчальних закладів та навчально-виховних комплексів;
- ✓ визначення критеріїв початкового правового виховання дошкільників;
- ✓ апробація сучасних моделей організації освітнього процесу в різновікових та одновікових групах дітей з різним рівнем їх освіченості і вихованості;

- ✓ модернізація управлінської діяльності керівників дошкільних навчальних закладів та навчально-виховних комплексів щодо вимог державних програм: Базової «Я у Світі» та «Впевнений старт»;
- ✓ пошук сучасних підходів до оптимізації методичної роботи в умовах сільської місцевості.

Методистами лабораторії природничо-математичних дисциплін підвищення кваліфікації у міжкурсовий період здійснювалось під час проведення:

- *обласних семінарів* для методистів районних (міських) методичних кабінетів, які відповідають за викладання природничо-математичних дисциплін, та для керівників районних (міських) методичних об'єднань учителів природничо-математичного циклу.
- *Засідань*:
 - обласних творчої груп;
 - координаторів міжнародних та обласних конкурсів;
 - представників між лабораторних центрів;
 - груп вчителів, які апробують нові підручники;
 - «круглих столів» із актуальних проблем сьогодення (обговорення основних положень обласної програми підвищення якості природничо-математичної освіти);
 - секції методистів природничо-математичних дисциплін з питань підвищення якості природничо-математичної освіти;
 - інтернет-семінарів;
 - інтернет-конференцій;
 - участі у Форумі спільноти вчителів математики;
 - створенні тематичних цифрових ресурсів;
 - створенні тематичних тестових завдань;
 - [презентацій власного педагогічного досвіду](#) (портфоліо вчителя).

Для організації *відкритої освіти* завідувачем лабораторії природничо-математичних дисциплін Мойсеєвою С.Г. розроблені *спецкурси* для підвищення кваліфікації вчителів географії та економіки:

- Підготовка учителя до впровадження технології кооперативного навчання під час викладання економічних дисциплін.
- Інтернет у навчанні дорослих.
- Мультимедіа у дидактиці.
- Підготовка педагогів до викладання курсу «Географія країн- членів ЄС» у системі післядипломної освіти.
- Методика викладання курсу «Природознавство» у загальноосвітніх навчальних закладах.
- Використання ІКТ на уроках географії та економіки.
- Міжнародні організації в шкільному курсі економічної географії.
- Профільне навчання: програмно-методичне забезпечення, особливості методики викладання.

- Технології модульно-розвивального та модульно-рейтингового навчання географії.
- Програмно-методичне забезпечення та методика викладання курсу за вибором «Основи споживчих знань».
- Позакласна та позашкільна робота з географії.
- Формування творчих здібностей учнів засобами ІКТ на уроках географії.
- Екологізація географічної освіти.
- Топоніміка у шкільному курсі географії.
- Технологія створення тестів з географії та економіки.

Зазначена вище діяльність науково-педагогічного колективу Черкаського ОПОПП сприяла зростання кількості ініціативних, творчо працюючих педагогічних працівників Черкащини, які виявляють стійкий інтерес до проблем освіти і мають потребу у професійній самореалізації.

З огляду на це, у Черкаському обласному інституті післядипломної освіти педагогічних працівників (ректор Чепурна Н.М., проректор Назаренко Г.А.) виникла ідея проведення **Фестивалю педагогічних інновацій** як міжнародного освітянського заходу, що створив би умови для розвитку творчих зв'язків та співпраці наукових, педагогічних, методичних працівників, які розробляють та впроваджують педагогічні інновації.

У 2010 році фестиваль отримав статус міжнародного. У 2011 році він відбувся у Черкасах **20-21 жовтня** і запросив на гостини освітян з різних куточків України і зарубіжжя. Крім представників Черкаської області, у заході взяли участь педагогічні працівники із 15 регіонів України, а саме: Луганської, Запорізької, Сумської, Кіровоградської, Івано-Франківської, Київської, Одеської, Донецької, Хмельницької, Закарпатської, Львівської, Херсонської, Чернігівської, Дніпропетровської, Рівненської областей та зарубіжжя із Москви (Росія) та Могильова (Республіка Білорусь).

У рамках Фестивалю педагогічних інновацій був проведений конкурс педагогічних інновацій за номінаціями:

1. Інновації в організації навчально-виховного процесу в дошкільному, загальноосвітньому та позашкільному навчальних закладах.
2. Інновації в організації неперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників.
3. Інновації в управлінській діяльності.

Для участі у конкурсній частині Фестивалю надійшло 163 заявки.

До нагородження Дипломами III Міжнародного Фестивалю педагогічних інновацій, відповідно до рішення журі, представлено роботи 87 науково-методичних та педагогічних працівників.

Серед представлених інновацій у дошкільній освіті - аудіо-візуально-кінестетична технологія навчання грамоти шестиліток (Кірик Марія Юріївна, Закарпатська область); технологія взаємодії дошкільного навчального

закладу з родинами вихованців (Андрющенко Тетяна Костянтинівна, Черкаська область); педагогічний менеджмент у дошкільній освіті (Шевчук Ольга Андріївна, Самчук Любов Андріївна, Борисюк Алла Анатоліївна, Хмельницька область) та інші.

Як інновація у початковій освіті науково-педагогічними працівниками Донецького ІППО на конкурс представлений навчально-методичний комплекс «Школа бізнесу». Крім цього, учасники Фестивалю педагогічних інновацій змогли детально ознайомитися з технологією системно-функціонального аналізу як головного інструменту ТРВЗ-педагогіки (Олександрович Світлана Анатоліївна, Кіровоградська область) та іншими інноваціями.

Значна частина представлених робіт висвітлює інновації в організації навчально-виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі. Це і технологія портфоліо як інструмент якісної освіти (Сударева Галина Федорівна, Симоненко Лариса Іванівна, Сумська область), і система роботи з питань Європейської інтеграції (Гуцева Світлана Іванівна, Херсонська область).

Це і науково-методичний комплекс «Віртуальний педагогічний аудит» (Лапшина Ірина Сергіївна, Запорізька область) та технологія автоматизації управлінської діяльності (Тандура Ганна Олександрівна, Запорізька область).

На увагу заслуговує конкурсна робота щодо ролі керівника сучасного навчального закладу у формуванні корпоративної культури педагогічного колективу (Лісова Наталія Миколаївна, Черкаська область) та On-line академія молодого науковця (Волобуєва Тетяна Борисівна, Донецька область), науково-методичний комплекс «Віртуальна школа управління» (Васильченко Лілія Володимирівна, Запорізька область).

Переможці конкурсної частини фестивалю були нагороджені дипломами на пленарному засіданні.

У рамках проведеного Міжнародного Фестивалю педагогічні і науково-педагогічні працівники поділилися досвідом модернізації навчального процесу: представили інноваційні ідеї, авторські методики, технології, окремі інноваційні методи; прийоми та форми роботи у сучасному навчальному закладі.

Учасники – переможці Фестивалю працювали у 4-х секціях і взяли участь у проведенні майстер-класів:

Секція 1 «Інновації у дошкільній і початковій освіті»

Модератори: Андрющенко Тетяна Костянтинівна, доктор філософії, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри освітнього менеджменту і педагогічних інновацій Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників;

Гаряча Світлана Анатоліївна, доктор філософії, кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії початкової та дошкільної освіти Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

Секція 2 «Інновації в організації навчально-виховного процесу в загальноосвітньому і позашкільному навчальному закладі»

Модератор: Лісова Наталія Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з питань зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

Секція 3 «Інновації в управлінській діяльності»

Модератори: Волошенко Олена Валентинівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки і психології Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників;

Богославець Галина Іванівна, старший викладач кафедри освітнього менеджменту і педагогічних інновацій Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

Секція 4 «Інновації у післядипломній педагогічній освіті»

Модератор: Назаренко Галина Анатоліївна, доктор філософії, кандидат педагогічних наук, проректор з наукової роботи Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників, науковий співробітник Інституту проблем виховання НАПН України.

Майстер-клас 1. Методика створення навчальних ВЕБ-ігор для молодших школярів.

Майстер-клас 2. Технологія організації навчально-виховного процесу на засадах суб'єктно-вчинкового підходу.

Майстер-клас 3. Презентація результатів дослідно-експериментальної роботи з проблеми креативного розвитку дошкільників.

Майстер-клас 4. Інформатизація освітнього простору школи.

На Фестиваль були запрошені засоби масової інформації області і телебачення, милозвучними піснями «Пісня про рушник», «Не жалею, не зову, не плачу» вітали учасників тріо «Вербена» Черкаської обласної філармонії.

